

HANDTHEATER

brengt ter gelegenheid van de Gebarentram Amsterdamse liedjes
in Nederlandse Gebarentaal

Data vrijdag 10, 17, 24, 31 mei 1991
Plaats Leidseplein
Tijd 10.00 tot 16.00
Spelers Jean Couprie, Wim Emmerik, John van Gelder, Gert-Jan de Kleer
Vertaling Handtheater
Productie Teja Vossen, Mieke Julien
Fotografie John van Gelder, Mieke Julien
Grafische vormgeving Hilde Salverda
Decor Marjanne Romkema, Jean Couprie
Verslag Mieke Julien

P R O G R A M M A

L I E D J E S

Een muis in een molen in mooi Amsterdam
Geef mij maar Amsterdam
Aan de voet van die mooie Wester
Tulpen uit Amsterdam

G E D I C H T E N

Tramlijn Begeerte
Amsterdamse grachten
Hallo, kom mee met de gebarentram

Op initiatief van de Stichting Welzijn Doven Amsterdam (SWDA) bracht het Handtheater op vrijdag 10, 17, 24 en 31 mei een programma van ongeveer een half uur, dat steeds werd herhaald tussen 10.00 en 16.00 uur op het Leidseplein.

Het programma bestond uit een viertal bekende Amsterdamse liedjes en enkele gedichten, in Nederlandse Gebarentaal.

Voor de mensen die de Nederlandse Gebarentaal niet beheersen, stond er een bord met teksten op A1 formaat.

Iedere vrijdag waren er 'helpers' aanwezig, die informatie verstrekten aan voorbijgangers en folders uitdeelden.

De spelers waren in het zwart gekleed, ieder met een kleuraccent (rood, geel, groen en blauw).

De liedjes en gedichten werden gebracht voor een straatdecor.

Er waren ook folders, die in de tram konden worden uitgedeeld.

Dove volwassenen en kinderen reisden in de Gebarentram heen en weer van begin- naar eindpunt, steeds wisselende groepjes, zodat er de hele dag in de Gebarentram gebaren werden gemaakt.
In de maand mei was er tevens een tentoonstelling over Nederlandse Gebaren in de Openbare Bibliotheek op de Prinsengracht.

V E R S L A G

Vrijdag 10 mei 1991

Man: Hé, dat is mime!

Vrouw: Nee, dat is gebarentaal.

Een meisje van ongeveer vijf jaar staat achter het decor en doet precies de bewegingen van Gert-Jan na. Hij gebaart het gedicht: Tramlijn Begeerte.

Een echtpaar van in de zestig staat ademloos te kijken.

Vrouw: Die mensen zijn doofstom.

Man: Dat mag je niet meer zeggen. Je moet zeggen: doof! Dat heb ik in de krant gelezen.

Een oude mevrouw vraagt of ik de liedjes in haar oor wil tolken. Ze geniet.

Een jongen met een honkbalpet op komt langs fietsen.

Hij gebaart: drie woorden, eerste lettergreep....

Hij doet het spelletje Hints na, dat af en toe op de televisie is.

Twee zusters zijn toevallig een weekendje in Amsterdam. Ze komen uit Nijmegen en hebben een dove broer. Ze zijn stomverbaasd en enthousiast dat er een theatergroep van doven is. Of ze een folder mogen meenemen? Ja, natuurlijk.

Die folder gaan ze aan hun broer geven.

Twee kinderen, een jongen en een meisje zijn op de grond gaan zitten.

Meisje: Dat is 'regen'.

Jongen: Nee, dat betekent 'hagel'.

Meisje: Nee, 'regen'!

Zij heeft gelijk. Het betekent regen.

Een doof jongetje biedt alle spelers een rode roos aan.

Een jong stel staat te studeren.

Ze lezen de tekst en vergelijken die met de gebaren:

Kijk, dat betekent 'geboren worden' en dat andere gebaar is natuurlijk 'sterven'.

Vrouw: Hé, ik heb die mensen op de televisie gezien, bij de VPRO!!

Waar kunnen we gebaren leren, vragen twee vrouwen. Ik vertel waar. Zij vragen van alles over gebarentaal. Is het internationaal? Is het een echte taal? Hoe lang bestaat die taal al?

Er komen veel dove mensen langs. Als er niet gespeeld wordt, tijdens de pauze, maken zij gebaren en ook dat wekt de belangstelling van het publiek.

Flip komt langs, Dick Kerkhoven is er, Dora Brinkman komt kijken. Tamara maakt foto's.

De mensen moeten lachen als Gert-Jan en Wim samen een act doen op een stoel..

Het werkt heel goed, als Marlien, Marjanne en ik meezingen. Geef mij maar Amsterdam en Tulpen uit Amsterdam.

Machiel en Marjanne gaan mee met de Gebarentram en delen folders uit. Henk Buter deelt folders uit op het Leidseplein.

Vrijdag 17 mei 1991

Het is een koude, gure dag. Zou er wel publiek komen?
Ja hoor, genoeg.

Natuurlijk komen er dove mensen kijken. Sarah en Ellie Muller, Ada de Neef en haar man. Hij neemt het Handtheater, samen met Machiel, op video op.

Er komen zeven kinderen van de Ammanschool, de school voor dove kinderen in Amsterdam, met hun onderwijzers. De kinderen vinden het heel leuk dat er gebaren worden gemaakt. Zo maar op straat, op het Leidseplein notabene!

Na de voorstelling gaan ze naar de Openbare Bibliotheek, waar een tentoonstelling is ingericht over gebarentaal en dovencultuur. Zij krijgen de gratis boekenleggers mee, waarop getekende gebaren staan (informatie en communicatie, taal en cultuur, boek en lezen, praten en gebaren).

Een zwerver zingt de liedjes mee. Af en toe neemt hij een slok vruchtenwijn om warm te blijven.

Een oudere vrouw moet lachen om de act van Gert-Jan en Wim, over de fietsen die altijd worden gestolen in Amsterdam en de auto die niet over de gracht kan rijden, omdat een verhuishwagen in de weg staat.

Een tweede groep van de Ammanschool arriveert. Ongeveer acht kinderen van 6 à 7 jaar. Ze zijn gebiologeerd door de gebaren en staande in een rij, doen ze alle gebaren mee.

Het publiek kijkt nu afwisselend naar het Handtheater en naar de kinderen.

Ook deze groep kinderen gaat nog een bezoekje brengen aan de bibliotheek.

Twee jongetjes komen langs en doen de gebaren na.

Drie opgeschoten jongens, kauwgum kauwend, staan te kijken.
Tot ieders verbazing blijken ze het heel goed te begrijpen.

Een groep scholieren komt langs, met boterhammen in de hand. Ik
tolk stukjes voor hen. Dat wordt gewaardeerd. Bedankt hoor! En daar
gaan ze weer, terug naar school.

Een echte Amsterdamse vrouw geniet van de liedjes. "Ze zijn wel
Amsterdam-minded, hè!"
Ja, zeg ik, de meesten zijn geboren en getogen Amsterdammers.

Het zingen gaat steeds beter.

Vrijdag 24 mei 1991

Een stralende zomerse dag. Het decor is heel zwaar en we sjouwen het met z'n allen naar het Leidseplein. Daar staat de eerste groep kinderen van de Ammanschool al te wachten. Eerst kijken de kinderen de kat uit de boom. Maar als de spelers aan hen vragen om mee te doen met de liedjes, gaan ze daar grif op in. Het is wonderbaarlijk hoe snel de kinderen de gebaren overnemen. In de pauze spelen de kinderen met en in het decor en sommigen van hen doen de liedjes en sketches na.

Radio FM komt langs om een interview te houden met de spelers. De journaliste vraagt naar de Gebarentram, het Handtheater en de Nederlandse Gebarentaal. Daarna neemt ze nog de liedjes op, tenminste de stukjes die het publiek meezingt.

Een groep schoolmeisjes moet vreselijk giechelen bij het zien van de gebaren. Een zwerver, die behoorlijk aangeschoten is, draait zich om

en brult: "Sta niet zo dom te giechelen. Die mensen hebben klasse. Wat zij doen, dat kunnen jullie niet." De meisjes houden beschaamd op met giechelen en blijven nog een tijdje staan kijken.

Een man wil contact met het Handtheater omdat hij een televisieprogramma door en voor doven wil maken. "Met welke doven heeft u dan contact," vraagt Gert-Jan. Dat heeft hij nog niet. We leggen hem uit dat hij beter eerst gebaren kan leren voordat hij een televisieprogramma gaat maken. Enigszins beschaamd beaamt hij dat dat beter zou zijn en vraagt om het adres waar hij een cursus kan volgen.

Een man, type professor, blijft een middag op het Leidseplein en bekijkt een aantal malen het hele programma. Hij is erg onder de indruk van de Nederlandse Gebarentaal, omdat "je je daar niet zo achter kan verschuilen als achter spreektaal".

Een Duitse familie staat geboeid te kijken. De moeder legt aan de kinderen uit dat dit 'Gebärdensprache' is.

Een jongen met lang krullend haar blijft heel lang staan kijken. Hij vraagt me van alles en nog wat over gebarentaal.

Een groep Japanners is helemaal weg van de jongste groep van de Ammanschool, die op een rood-wit gestreept kleedje zitten.

Een punk-achtig meisje roept enthousiast: "Hé, daar staat mijn leraar!" Ze wist niet dat haar leraar Nederlandse Gebarentaal op het Leidseplein optreedt.

Twee zwervers, gebroederlijk aan de vermout, zingen luidkeels de liederen mee. Niet helemaal in de maat, maar dat mag de pret niet drukken.

Een oude mevrouw, die plots doof is geworden, vertelt dat ze vanmorgen naar de Sociale Dienst is geweest. Ze verstond de ambtenaar niet en hij wilde niets voor haar opschrijven. Daar had hij geen tijd voor. Ik vertel haar dat ze recht heeft op een tolk en het beste naar Maatschappelijke Dienstverlening voor Doven (MADIDO) kan gaan om advies te vragen.

Een groep dove jongeren is op de grond gaan zitten en blijft een groot deel van de middag.

Een dove vrouw uit Ierland brengt een bezoek aan Amsterdam en komt foto's maken van het optreden.

Drie mensen vragen waar zij een gebarencursus kunnen volgen.

Een Deens meisje, dochter van dove ouders, zegt: "Dat durven de doven in mijn land niet, zo in het openbaar op straat spelen."

Vrijdag 31 mei 1991

Een echtpaar komt langs. De man kijkt heel verbaasd. 'Deaf?' vraagt hij aan John. Hij blijkt leraar te zijn aan een dovenschool in Birmingham, Engeland. Hij vraagt van alles en nog wat over de Nederlandse Gebarentaal. Of die op de Engelse lijkt. We vergelijken. Veel gebaren zijn hetzelfde.

'Krijgen de dove kinderen hier in Nederland les in Gebarentaal', vraagt hij. 'Nee, jammer genoeg niet. En in Engeland?'

Nu nog niet, maar volgend jaar gaan ze er bij hem op school mee beginnen. 'Engelse kinderen krijgen toch ook les in Engelse taal, dus waarom dove Engelse kinderen geen les in Engelse Gebarentaal?'

Er wordt veel gefotografeerd en op video opgenomen.

Een klein meisje gaat naast me op de grond zitten. Ze kijkt haar ogen uit. 'Ga nou mee!' zegt haar moeder.

'Nee!! Kijken!' Ze blijft gewoon zitten en gaat pas weg als het hele programma is afgelopen.

Een dove jongen uit Joegoslavië is diep onder de indruk dat Nederlandse doven zo maar op straat durven gebaren. Hij werkt bij de drukkerij van een krant tussen allemaal horende mensen. 's Avonds gaat hij naar de dovenclub om gebaren te maken, maar dat gebeurt niet in het openbaar. Alleen in de beslotenheid van de club.

Een paar mensen beweren dat gebarentaal wordt afgeschaft. Dat hebben ze in de krant gelezen. Een professor heeft dat gezegd. Ze bedoelen professor van Dijk, die vroeger werkte in Sint Michielsgestel. Marjanne legt uit dat gebarentaal helemaal niet wordt afgeschaft.

Een man uit Australië is hier voor vakantie. Hij is horend, zijn vrouw is doof. Ze komt over enige tijd ook naar Nederland. Hij wil graag weten waar het dovenontmoetingscentrum is en welke activiteiten er worden georganiseerd. Ik vertel dat er een vrouwenclub is, die Hortus heet en een cursus Vrouwen Oriënteren zich op de Samenleving (VOS).

De zwerver die al drie vrijdagen erbij is geweest om mee te zingen, zegt tegen een mevrouw: 'Ik vind het stom, die gebaren.' Zij kijkt verontwaardigd. 'Stom?? Ik vind het mooi!' Hij glimlacht. 'Ik ook,' zegt hij, 'het was een strikvraag.'

De jongen met het lange krullende haar, die er vorige week ook was, heeft nu zijn vriendin meegenomen. Hij stelt haar aan mij voor en schudt me de hand. Terwijl ze staan te kijken, vertelt hij zijn vriendin over gebarentaal en doof zijn. Hij vertelt haar wat ik hem vorige week heb uitgelegd!

Naar-aanleiding van het artikel in de Echo bellen er vijf mensen op om te vragen waar zij gebaren kunnen leren. Een mevrouw wil weten wanneer Handtheater optreedt op het Leidseplein, omdat ze wil komen kijken.

T O T S L O T

Het was de eerste maal dat er een voorstelling in Nederlandse Gebarentaal op straat te zien was.

De reacties van het publiek waren positief.

Voor de meeste mensen was het de eerste keer dat ze geconfronteerd werden met gebarentaal.

De mensen genoten van het optreden en wilden graag meer informatie hebben over het Handtheater en over dovencultuur en gebarentaal in het algemeen.

Dit experiment is voor herhaling vatbaar.